

הנכרי כדרך הסוחרים; תקיעת כף או מסירת מפתח וכדו' (והביא בשעה"צ שם את דעות הפוסקים שאף לכתחילה עושה כן). ויש אומרים לעשות קנין אגב.

ע"ע באריכות: שו"ת מהר"ם מינץ לד לה; פתחי תשובה שכ"ס ק ד ה; שו"ע הגר"ז סוף הל' פסח; קצות החשן קצד סק"ג; בית הלוי ח"א כא"כב; פרי יצחק ח"א מז; חזו"א יו"ד נג, לא ובכורות יח; שו"ת אור לציון חו"מ ה; (וכר יצחק ח"ב כד). וראה עוד במובא ביוסף דעת ע"ז עא.

דף יד

יעושי' תמורה. מובא בשם הגר"ח מבריסק (ע' קובץ הערות לגר"א וסרמן נד, ג) שמכך שקדשים שהוממו עושים תמורה, מוכח שבעצם לא פקעה מהם קדושת הגוף אלא אפשרות הפדייה היא המהוה סיבה המפקעת את קדושת-הגוף מהם, אבל אין זו הפקעה עולמית אלא בכל שעה ושעה שאפשר להיות להם פדיון – פוקעת קדושת הגוף. ומשום כך עושים תמורה, כי מצד עצמם יש בהם קדושת הגוף, ודבר אחר הוא המונע.

בוה הסביר הגרא"ו מה שקדשים שהוממו ונשחטו, לפי הדעה שטעונים 'העמדה והערכה' ואי אפשר לפדותם – יש בהם מועל אחר מועל (מעילה יט). והלא על ידי השחיטה לא נתרבתה להם שום קדושה, ומדוע חזר להיות דינם כקדשי מזבח הקדושים בקדושת הגוף? – אלא משום שפקיעת קדוה"ג אינה בעצם אלא מפני אפשרות הפדיון בהוה, וכיון שנשחטו ואינם בני פדיון ממילא חוזרים להיות כעצם דינם, כשאר קדושת הגוף.

ובספר בית ישי (קלה, ב) חלק על דרך זו בהבנת דברי הגר"ח, ונקט שם שקדשים שנשחטו אכן אין בהם מועל אחר מועל. ע"ש. ופרש בדרך הפוכה; אפשרות הפדיון היא היא הסיבה הגורמת לחול קדושת הגוף על בע"מ, שכיון שאמרה תורה לפדותו ולהקריב דמיו נמצא שעדיין הוא עושה מעין מלאכתו הראשונה, ע"ש באורך. וע"ע בחידושי הגר"ח הלוי הל' איסורי מזבח ג, י. ובהערות החזו"א ב'גליונות'.

'...מסייע ליה לרבי אליעזר דאמר קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה...' כתב כשיטה מקובצת (ג) שהנידון הוא כאשר לא נהנה שוה פרוטה שאין לאסור משום מעילה. והנה מבואר בחולין (קלה) שאיסור גיזה ועבודה בקדשי בדק הבית – מדרבנן. ולפי זה משמע שלולא גזרה זו של גיזה ועבודה, אין איסור, אף לא מדרבנן, בשימוש בקדושת דמים בפחות משה פרוטה.

ובחדושי בית מאיר תמה הלא חצי שיעור אסור מן התורה. וכבר תמה כן המשנה למלך (ספ"ב דמעילה) על הכסף-משנה. וזה יש לישב לפי הדעות שאין חצי שיעור אסור אלא באיסורי אכילה. ולדעת הסוברים שה"ה בשאר איסורים, אפשר להעמיד בגיזה ועבודה שאין שם הנאה כלל, כגון שגוזז ועובד עבור ההקדש. ואם נפרש כך גם בכונת השטמ"ק, שוב אין לשמוע מכאן הטר הנאה בפחות משה-פרוטה. ע"ע במובא ביוסף דעת חולין קלה.

(ע"ב) רבי אלעזר מתני חייב ומוקי לה בבמת יחיד. בספר משך חכמה (שפטים יז, א) פירש שרבי אלעזר היה שונה ברישא חייב ובסיפא פטור [שהרי התנא מנגד ולא משהו], לכן העמיד ר' אלעזר בשוחט בבמת יחיד, ובמום קל כגון דוקין שבעין (כדלהלן טז), הלכך ברישא שקדם מומם להקדשם ואילו העלם למזבח – ירדו, לפיכך הרי זה בכלל 'תועבה' ונכלל בלא תזבח לה"א שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע, כי תועבת ה"א הוא [וכתוב זה נאמר על במת יחיד, כמו שדרש ר' אלעזר], אבל כשקדם

הקדשם את מומם, כיון שאם עלו לא ירדו, אינם בכלל תועבת ד' אלקיך – שלא נאמר 'תועבה' אלא
בנרבע ואתנן שאם עלו ירדו, או לכל כיוצא באלו.
עוד בבאור המשנה לר' אלעזר – ע' בשפת אמת ובחזון איש.

'... תנהו ענין לולדות קדשים, דסד"א הואיל וקדושין כשהן בעלי מומין אגב אמנ...'. ואפילו למאן
דאמר ולדות קדשים בהוויתן הם קדושים, כלומר רק כשיצאו ממעי אמם ויש להם הוייה לעצמם,
אעפ"כ דינם כקדשים שקדם הקדשם למומם וחלה עליהם קדושת הגוף (חזון איש תמורה לב סק"ו).

דף טו

'דלמא משום דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים הוא' – ואף על פי כן בשקדם מומן להקדשן
שנינו ברישא 'פדו' – כיון שכשהקדיש לא הקדיש אלא לדמים, הלכך הרי זה כמקדיש שאר חפציים
שאינן איסור לפדותם ולהאכילם לכלבים (כן משמע מדברי הרמב"ם – עפ"י משנה למלך ושער המלך הל' איסורי
מזבח א, יא).

ואולם יש סוברים (עפ"י הסוגיא בפסחים כט) שמדרבנן אין לפדות לכלבים אף בקדושת דמים. ומה ששנינו
ברישא 'פדו' – היינו מדאורייתא אבל מדרבנן אסור (עפ"י שטמ"ק לעיל יד. אות א). או אפשר כיון שאינו
אלא מדרבנן, לא אסרו אלא לפדות להאכיל לכלבים משום בזיון, אבל להשתמש לצרכים אחרים כגון
להסיקה תחת תבשילו – מותר. אבל בסיפא שהוא איסור תורה – אין חילוק בין האכלה לכלבים או
שאר שימושים (תוס' פסחים כט:).

ויש סוברים שגם במקום שאין פודין מדאורייתא, אין איסור אלא לכלבים, כפי שדרשו 'ואכלת – ולא
לכלביך', אבל לשאר הנאות מותר (עתוס' ב"ק נג: וע' בשער המלך שם; חזון איש יח, יב; אגרות משה יו"ד ח"א קצח).
ע"ע בכללות הענין במנחת חינוך תמא; בשו"ת שבט הלוי ח"א קמב חז"ו נ; מנחת שלמה סד, ג.

'תזבח – ולא גיזה, בשר – ולא חלב...'. התוס' (במעילה יב: ד"ה חלב. וכן להלן כה ד"ה שער) הוכיחו שחלוק
איסור גיזה מאיסור חלב; בגיזה נאסרה פעולת הגיזה, לא הגז עצמו. ואילו החלב – הוא עצמו אסור
(וכ"כ בשטמ"ק כאן אות ג). ופרשו שחלוק זה נובע מיסוד הדרשה; גיזה נתמעטה מתזבח, כלומר פעולת
הזביחה התרתי לך ולא פעולת גיזה. ואילו חלב נתמעט מואכלת בשר – ואל תאכל חלב.

א. אין מבואר בפירוש בתוס' האם גם פעולת החליבה נאסרה אם לאו [ומה שהוכיחו מלעיל ו' שלא הוצרך הכתוב לאסור
החליבה אלא החלב עצמו י"ל שפעולת החליבה אסורה כגיזה ועבודה וא"צ קרא מיוחד]. ואולם מדקדוק לשונם משמע קצת
שאסור. וצ"ע. ובפסקי הרי"ד מפורש שהחליבה עצמה אסורה.

ב. דעת 'יש מפרשים' (בתוס' במעילה שם) שלא נאסרה אלא פעולת החליבה ולא החלב עצמו (וע' גם בפירוש הראב"ד לתו"כ
שמיני ד ובהגהות מרדכי שבת פט"ז). ולכאורה משמע כן מפירוש רבנו גרשום בתמורה (לא). וכן יש לדייק קצת בדבריו כאן
שהזכיר רק גיזה ועבודה. ומשמע שהכליל איסור חלב בזה, שפעולת החליבה הריהי כעבודה. וכן כתב בפירוש לעיל (ו:)
שהחולב בקדשים היינו עבודה, ופעולת החליבה היא שנתמעטה מ'בשר', ע"ש. [ומפרש הסוגיא שם שמוזה שמעט הכתוב שלא
לחלוב, מוכח ששאר חלב מותר בשתייה, שאל"כ למה הוצרך מיעוט מחליבה. ודחו, הוצרך הכתוב למעט שלא לחלוב לשם
הנאה אחרת]. אלא שצריך עיון מדברי רבנו גרשום להלן (טז). שכתב במפורש שהחלב אסור בשתייה, ומשמע מדאורייתא.
וע"ע מנ"ח תמא, ג; משיב דבר ח"ב נז סז; חזו"א בכורות יח, יז.